

Almindeligere Efterretninger.

Ständliche Gesellschaft

I.

Efterretninger om Universitetsbibliotheket*).

(Meddelelse af Dr. Professor, Ridder, Madvig.)

Den store Ildbrand, der i Aaret 1728 overgik Kjøbenhavn, ødelagde, tilligemed Universitetsbygningen og Professoreboligerne, ogsaa Universitetets Bibliothek, der allerede dengang, fra Kong Frederik den Tredies Tid af, havde Plads oven over Trinitatis Kirke. Der vides ikke at være reddet mere deraf end et eneste Haandskrift og den stærkt solvbeslagne Gavebog, der endnu findes paa Bibliotheket, og som tilfældigviis havde været i Bibliothekarens Hjem. Til Universitetets nuværende Bogsamling, hvis Locale allerede var gjenopbyggt 1734, er altsaa Grunden lagt i de nærmest efter Ildbranden følgende Aar. Et ikke ringe Antal ældre Bøger bære ved en paaklæbet Seddel med Ordene: *ex donatione regia* Vidnesbyrd om at høre til den Gave, hvormed allerede (efter en Notits i Acta Consistorii den 6te September 1730) Frederik den Sjerde havde besluttet ved denne Leilighed at komme Universitetet til Hjælp. Ogsaa Universitetets Patron, i Christian den Sjettes første Tid, den fortjente J. Rosenkrantz, mindes paa samme Maade i de Bøger, der ere kjøbt for en af ham skjenket Sum af 500 Rd. Fra den Tid af er Samlingen voret op til dens nuværende Størrelse, dels ved successivt Indkjøb for de dertil henlagte Indtægter, der faa Aar efter Ildbranden, 1735, fik en ikke ubetydelig Tilvæxt ved et af Biskop H. Trelund i Viborg stiftet Legat paa 6000 Rd., og hvortil et Par Gange ere komne extraordinære Tilskud, saasom den 20de Mai 1768, under Grev W. Thotts Patronat, 1000 Rd. af den kongelige Kasse, og i 1770 atter 600 Rd. til Kjøbet af J. A. Fabricius's Samling, i Aaret 1785 ved Grev Thotts Testament 5000 Rd. til Indkjøb af Bøger paa Auctionen over hans Bibliothek, samt i Pengevæsenets Forvirringsaar af Communitetskassen, dels ved Gaver af Bøger, dels ved de af de danske Bogtrykkere eller Forlæggere afleverede Friexemplarer. Bibliothekets Velgjørere indtil 1815 ere opregnede i Myrups Skrift „Om Bibliothekarforelæsninger“ S. 13 og 14. Siden den Tid er der til Bibliotheket skjenket baade betydelige Legatcapitaler og anseelige Gaver i Bøger.

*) Historiske Efterretninger om Universitetsbibliotheket findes af trykte Skrifter fornemmelig afspredte i Myrups Kjøbenhavns Universitets Annaler (Skildring af Tilstanden i Danmark, 3die Bind 2den Halvpart) og i hans lille Skrift „Om Bibliothekarforelæsninger ved Universitetsbibliotheket i Kjøbenhavn“ (1815, 22 S. 8vo). Nogle Notitser ere meddeelte af Thaarup i Skilderiet 1825, Nr. 21, og derfra i hans statistiske Udsigt.

Den største Gave modtog Bibliotheket i Aaret 1818 ved Geheimstatsminister og Ordenscantsler Greve J. G. af Moltkes testamentariske Bestemmelser. Ifølge disse afkjøbtes nemlig Bibliotheket dets Samling af naturhistoriske (zoologiske og mineralogiske) Bøger, af hvilke en stor Deel vare erhvervede 1788 efter Naturhistorikeren D. J. Müller, for i Forening med Greve Moltkes egen Bogsamling i samme Sag at danne en særegen Bibliotheksafdeling, Bibliotheca Moltkiana, for Naturhistorie, idet der tillige henlagdes til Bibliotheket aarlig 400 Rbd. til Indkjøb af naturhistoriske Skrifter, 200 til philologiske og 100 til historiske Bøgers Anskaffelse. (Grundats for dette Legat er endnu ikke udfærdiget af den nuværende Besidder af Grevskabet Bregentved, Donators Søn, Hs. Excellents Hr. Geheimstatsminister Greve A. B. af Moltke).

Ved Gavebrev af 22de Februar 1822 (aftrykt i Collegialtidenden for 1822 S. 120 ff.) skjenkede den siden i Aaret 1840 afdøde Etatsraad og Toldekammerer Schou sin særdeles rige Samling af danske juridiske Skrifter til Bibliotheket, og tillige en Capital af 3000 Rbd., hvis Renter dels skulde anvendes til at completere og fortsætte denne Afdeling af Bibliotheket (den Schouske Samling), dels til Bedste for hele Bibliotheket. Bibliothekets almindelige Fond faaer nemlig først Renten af 500 Rbd., der betragtes som Kjøbesum for de Bibliotheket iforveien tilhørende danske juridiske Skrifter, hvilke indlemmedes i Schous Samling; Bibliothekaren oppebærer for Tilsyn med Samlingen og som Legatets Ephorus Renten af 250 Rbd.; for de øvrige Renter skal der først anskaffes og indbindes Bøger til den juridiske Afdeling; af det, der herfra bliver tilovers, tilfalder det Halve Bibliothekets almindelige Fond, det Halve lægges som Tilvært til Legatets Capital. Da de danske juridiske Skrifter leveres frit og Indbindingen af det ikke meget store Antal ikke kan koste Meget, fremkommer aarlig et betydeligt Overskud, hvorved Legatets Capital nu allerede overstiger 3700 Rbd. (Jvfr. Universitetets Aarbog for 1839, S. 101 f.). I den senere Tid har man imidlertid begyndt at give Legatet en, som det synes, til Giverens Hensigt fuldkommen svarende, videre Anvendelse, ved for dets Regning at anskaffe den saa nær beslægtede norske juridiske Litteratur, ligesom der ogsaa tænkes paa ved dette Legats Hjælp at udfylde Bibliothekets Savn paa Hertugdømmenes Retskilder.

Statsraad, Professor, Dr. Med. Wendt skjenkede i endeel Aar (fra 1823 af) den ham som Regentslæge tilkommende Andeel af det Bingske Legats Renter til Bibliotheket, til derfor at indkjøbe saadanne Bøger, som de Studerende især brugte til Forberedelse ved theologisk, juridisk og medicinsk Embedsexamen.

Statsraad Bedel-Simonsen til Elvedgaard stiftede i Aaret 1836 (Grundatsen er af 26de August 1837) et Legat til Bedste for Universitetsbibliotheket af 2200 Rigsbankdalers Capital, af hvis Renter (efter Fradrag af Dvæsturens $\frac{1}{4}$ pC., 82 Rbd. 48 Sk.) det Halve tilfalder den af Bibliothekets Embedsmænd, der er ringest lønnet, nu altsaa anden Underbibliothekar, det Halve derimod anvendes til aarlig Anskaffelse af et større Værk, hvorom Bibliothekaren gjør Forslag til Bibliothekscommissionen. Værkets Pris maa ikke være under et halvt Aars Indtægt (20 Rbd. 60 Sk.); derimod kunne Indtægterne for to Aar lægges sammen til et dyrere Værk.

Af Gaver bestaaende i Bøger, uden Pengelegater, har Bibliotheket i dette Tidrum, foruden hvad det efterhaanden har modtaget fra det kongelige danske Videnskabernes Selskab (hvorom nedenfor), især faaet tvende meget betydelige. Dr. Wallich, Directeur for det engelske ostindiske Compagnies botaniske Have i Calcutta (født her i Staden),

tilskillede i Aaret 1818 Bibliotheket en saare vigtig og kostbar Samling af Bærker trykte i Indien og hørende til Kundskab om dette Lands ældre og nyere Sprog og Litteratur, som Foræring deels fra det engelske ostindiske Compagni og et i Indien virkende Vibelselskab, deels fra sig selv, og forøgede Gaven ved en ny Sendning 1820. (Over den første Samling er en Fortegnelse trykt i Dansk Litteraturtidende for 1819, Nr. 7 ff.). Assessor Pharmacie Møller, tidligere Apotheker ved Frederiks Hospital her i Staden, skjenkede ved Testament af 7de October 1835, der traadte i Kraft ved hans Død i 1839, til Universitetsbibliotheket sin Bogsamling af over 2000 Bind og Hefter, især af kemisk, fysisk og pharmaceutisk Indhold, og hvori, ved Siden af endeel især for Universitetsbibliotheket mindre vigtige Sager, ogsaa fandtes mange gode og betydelige Skrifter. En Fortegnelse over Bøgerne tryktes for Assessor Møllers og Enkefrues Boes Regning. Iblant andre Gaver fortjene at nævnes de ved Hr. P. Gaimards Medvirksomhed fra den franske Regjering modtagne, efter offentlig Foranstaltning udgivne, Bærker (især *Documens inédits sur l'histoire de France, Annales maritimes et coloniales* fra Aaret 1822 til Aaret 1837 og Samlingen af *Brevets d'invention* indtil Tome XXXI, 1837, foruden det af Gaimard udgivne Reiseværk over Island).

Det hele Antal af Bind og særskilt catalogiserede Hefter af trykte Skrifter i Bibliotheket, med Fraregning af de i Bunder opbevarede Smaaapjecer og Samlinger af Disputater og ikke i den almindelige Catalog optagne fremmede academiske Skrifter, kan for Oieblikket anslaaes til endeel over 100,000. En Tælling af enkelte Afdelinger, der kunde lægges til Grund for en noget nøiere Beregning, er ikke i den senere Tid foretaget. Paa Samlingens Sammensætning og Beskaffenhed og Forholdet imellem de enkelte Fag har naturligviis Bibliothekets Bestemmelse for Universitetets Lærere og Studerende og det efterhaanden udviklede og forandrede Omfang af Universitetsstudierne Kreds havt en væsentlig Indflydelse, der imidlertid, foruden Bestyrernes Individualitet, især er modificeret ved Donationerne og de særlige Bestemmelser for Legaternes Anvendelse. Rigest og fuldstændigst er, næst den danske Jurisprudents og Danmarks Geographie, Historie og Statistik, Theologien og den classiske Philologie (dog ikke Archæologien); betydelig og riig paa kostbare Hovedværker, men dog ufuldstændig i de specielle Afdelingers nyeste Litteratur, er Naturhistorien (alene Zoologie og Mineralogie, da den botaniske Litteratur anskaffes ved den botaniske Have); men heller ikke Mathematiken eller den fysiske og kemiske Naturvidenskab savne en god og temmelig riig Litteratur; for den romerske Ret er sørgt ret vel, for Philosophien (den tydske) vel. I den udenlandske Historie har Bibliotheket, der har et godt ældre Grundlag, ikke kunnet holde Skridt med den omfangsrige nyere Litteratur for de enkelte Lande, hverken hvad Udgifter og Samlinger af historiske Kilder eller hvad Bearbejdelser af enkelte Perioder og Udsnit angaaer, uagtet endeel vigtige historiske Bærker ere anskaffede. Af den orientalske Litteratur er den semitiske Afdeling vel (for den nyeste Tid kun ret vel) forsynet; den persisk-indiske Afdeling, der har en særegen Interesse ved Siden af den tilsvarende Haandskriftsamling, var ved Dr. Wallich's Gave bleven forholdsviis meget riig paa vigtige og kostbare Bærker, men har ikke kunnet fortsættes i samme Fuldstændighed. Det medicinske Fag, der ikke er ringe, men dog savner en stor Deel af den nyeste engelske og franske Litteratur, vil snart faae en betydelig Udvidelse derved, at det chirurgiske Academies hidtilværende særskilte Bibliothek efter

Consistorii Indstilling skal sammensmeltet med Universitetsbibliothekets mediciniske Afdeling; der underhandles tillige om at sætte den det classenske Litteraturselskab for Læger tilhørende Bogsamling, der nu er opstillet i det chirurgiske Academies Locale, i Forbindelse med Universitetsbibliotheket.

Den til Bibliotheket hørende Haandskriftsamling indbefatter flere Bestanddele af meget forskjellig Art og Værd og med særskilte Fortegnelser. Samlingen ex donatione variorum er dannet paa den Maade, som Titelen angiver, dog saaledes, at imellem det Givne ogsaa er optaget noget Kjøbt. Til denne Afdeling høre L. Bartholin den Yngres (+ 1690) Samlinger til de nordiske Oldsager og den danske Kirkehistorie, hvilke Universitetet i Aaret 1738 købte af hans Arvinger, og adskillige i Aaret 1731 af Grev C. Rantzau, Statholder i Norge, Universitetet forærede, tildeels høist vigtige Pergamentshaandskrifter (saasom et af den gamle Gulethingslov, hvilken ganske fattes i den arnæmagnæanske Samling, et af den skaanske Lov og Witherlagsretten, den estromske Klosterbog og Dmklosters Bog, historia Caræ Insulæ, maaskee ogsaa Haandskriftet af Heracleron, skjøndt dette ikke bærer Rantzaus Navn). Noget hidrører fra den hæderlig bekjendte C. Falster, Rector i Ribe, der ved sin Død (1752) imod en lille Livrente for hans Enke overdrog Universitetet sin for den Tid vigtige philologiske Bogsamling og sine, langt mindre vigtige, Manuscripter (deriblandt en ikke uinteressant Samling af Breve til Falster). En særskilt Samling udgjøre dernæst de rostgaardske Haandskrifter (over 500 Numere), som Conferentsraad Fr. Rostgaard (+ 1745) skjenkede Bibliotheket, deriblandt baade nogle af Rostgaard i Italien erhvervede Haandskrifter af Classikere, og Meget (rigtignok tildeels ubetydeligt) til dansk Historie, især Litteraturhistorie, samt Rostgaards egen store danske Ordbog. I Aaret 1770 købtes for 500 Rd. den, 1736 døde, berømte hamborgske Philolog J. A. Fabricius's Samling af nogle faa græske og latinske Haandskrifter, men især af Udgaver af græske og latinske Skribenter, confererede af forskjellige Lærde med tildeels meget vigtige Haandskrifter i Paris, Leyden og andre Steder, af hvilke Collationer adskillige Philologer have vundet ikke ringe Udbytte og endnu noget kan vindes. Til disse tre Samlinger slutter sig en særskilt catalogiseret Række af Additamenta, der, foruden endeel Haandskrifter, som egentlig henhøre til den arnæmagnæanske Samling og burde have været henviste til den, indeholder, hvad Bibliotheket efter hine Samlinger ved Gave og Kjøb er kommet i Besiddelse af, hvoraf det Allermeste angaaer dansk Special- og Personahistorie eller ældre Statistik samt dansk Litterærhistorie, noget Interessant, meget Ubetydeligt; dog ere der ogsaa enkelte Haandskrifter af anden Art, f. Ex. et Pergamentshaandskrift af en Decade af Livius, der tidligere har været opbevaret paa Borchs Collegium. Til denne Afdeling høre ogsaa, skjøndt ikke optagne i samme Catalog, de af Overberghauptmand Brünnich efterladte Haandskrifter om de norske Bjergværker. En særegen Afdeling af Haandskrifterne udgjøre endelig de orientalske, en Afdeling, der fra stor Ubetydelighed er hævet til at være en i højeste Grad værdifuld Skat ved de vigtige, sjældne, tildeels i Europa i deres Art eneste Zend- og Pehlvi-Haandskrifter, samt (nogle) Sanskrit- og (ganske faa) Pali-Haandskrifter, som Rask paa sin orientalske Reise erhvervede for Universitetet. Foruden Rask have hidtil Olshausen og Westergaard benyttet Zend- og Pehlvi-Haandskrifterne, over hvilke Rask har givet en Fortegnelse i Programmet til Reformationsfeesten 1832; Westergaard har især draget Omsorg for de ældste, saare beskadede

Haandskrifters Conservation. For Diebliffet opholder Dr. Spiegel fra Bayern sig her, fysiselfat med Benyttelsen af disse Haandskrifter*).

Foruden disse Universitetsbibliotheket selv tilhørende Haandskriftsamlinger er, som bekendt, den for oldnordisk Sprog, Litteratur og Historie saa overordentlig vigtige arnæmagnæanske Samling af Haandskrifter (islandske, men ogsaa gammel-norske, danske og svenske, enkelte tyske og latinske) tilligemed den arnæmagnæanske Samling af islandske, danske og norske Diplomer ved Arne Magnussens Fundats satte i nærmeste Forbindelse med Universitetsbibliotheket, i hvis Locale Samlingerne opbevares, og hvis første Underbibliothekar (som den, der nu repræsenterer *famulus bibliothecæ* i A. Magnussens Tid) er den bestandige Bibliothekar derved, medens forresten Tilsynet, ligesom Bestyrelsen af det arnæmagnæanske Pengelegat, er henlagt under en særegen Commission, der oprettedes 1772 og af hvilken Consistorium udnævner to Medlemmer, der ere Ephorer ved Samlingen. (S. den 1813 trykte Efterretning om den arnæmagnæanske Commission).

Bibliothekets aarlige Indtægt fastsattes ved det i Aaret 1836 allernaadigst approberede Normalreglement for Universitetet til 3150 Rbd., heri indbefattet de Moltkiske Legatrenter og hvad der (efter de her ovenfor givne Oplysninger) af det Schouffe Legats Renter indbetales til Bibliotheket, efterat der er sørget for den Schouffe dansk-juridiske Samling, hvorimod de Bibliothekets Embedsmænd udenfor deres egentlige Gage tillagte Indtægter af Legatrenter ikke ere beregnede. Til dette Beløb er siden kommet et Tilskud af 25 Rbd. aarlig til Læseværelsets Opvarming og de halve Renter af det Vedel-Simonsenske Legat; see ovenfor. (Det af Bibliothekar, Professor Clert til Fordeel for Bibliotheket stiftede Legat, af oprindelig Capital 4000 Rbd. dansk Cour., er endnu ikke kommet Bibliotheket tilgode, da Renterne endnu oppebæres af en af de Personer, hvem de for Livstid vare tillagte). Af den normerede Sum anvendes 928 Rbd. til Lon for Bibliothekets Embedsmænd og 50 Rbd. til et Bud. Dernæst skulle afholdes Udgifterne til Varme (i Comptoir og Læseværelset), Skrivematerialier og Comptoirrequisiter, Porto (især i Anledning af academiske Skrifters Forsendelse og Provindsbogtrykkerierne), Reengjøring og Inventariets Vedligeholdelse, hvilke Udgifter tilsammen medtage omtrent 200 Rbd. Der bliver altsaa tilbage til Bogkjøb og Indbinding omtrent 2000 Rbd., hvorved maa bemærkes, at Indbindingen, paa Grund af de danske, i Materie frit leverede, Sager, medtager et ikke saalidet større Beløb end den vilde medtage, naar der blot skulde sørges for Indbindingen af de kjøbte Skrifter. Ved Foreningen af det hidtilværende chirurgiske Academies Bibliothek med Universitetsbibliotheket vil dette faae en noget forøget Indtægt, men tillige (uden at regne Omkostningerne ved Flytningen og den første Indretning, der vel maae dækkes paa anden Maade) paatage sig Forpligtelsen at sørge for det medicinske Sag i Forhold til det hidtil særlig dertil henlagte Indtægtsbeløb. Det maa nu vel anses for klart, at under de nuværende Litteraturforhold Bibliothekets til Anskaffelse af udenlandske Skrifter disponible Midler ere heel knappe; der er derfor ogsaa ved det nylig af Consistorium og en dertil nedsat Comitee udarbejdede Forslag til et nyt Normalreglement for Univer-

*) Som bekendt, overgav Rasse den ikke mindre vigtige og kostbare Samling af Palis- og eingalesiske Haandskrifter, som han havde hjembragt for egen Regning, til det store kongelige Bibliothek.

sitetet andraget paa, at Bibliothekets aarlige Indtægt maa fastsættes til 4100 Rbd. Dog er Tilvæerten ikke ubelukkende beregnet til Bogkjob, idet der tillige er tænkt paa, ved en Forhøielse af Bibliothekarens Gage at bringe det dertil, at Embedet kan blive en dygtig Mands, om end ikke eneste, saa dog vigtigere Embede, ikke et Viembede ved Siden af et andet, der tilegner sig den bedste Kraft. (Ønskeligheden heraf er allerede erkjendt i et Rescript af 14de Januar 1785, hos Myrup, Universitetets Annaler S. 424). Ved hvad der altsaa er ønsket til Forøgelse af Bogkjob, er der taget Hensyn til, hvad der vistnok ikke bør oversees, at Staten i Kjøbenhavn underholder et andet større Bibliothek, der ogsaa er Universitetets baade Lærere og Studerende tilgængeligt, uden at tale om det classenske Bibliothek.

Foruden de Bøger, der kjøbes, faaer Bibliotheket, som allerede antydet, et uindbundet Frieremplar af alle Skrifter, der trykkes i Kongeriget Danmark. For 1821 erholdt Universitetsbibliotheket ifkun, ifølge Rescript til Kjøbenhavns Magistrat af 14de December 1753, Frieremplarer af hvad der tryktes i Hovedstaden; ved Forordningen af 19de Januar 1821 udvidedes Bibliothekets Net til hele Riget, men med den saare uheldige Forandring, at Forpligtelsen til Aflevering fra det let overfluelige Antal af privilegerede Bogtrykkere overførtes paa Forlæggerne, hvorved Controllen og Indkrævningen blev i hoi Grad besværlig. En Folge af denne Omstændighed og, hvad den tidligere Periode angaaer, af mindre Omhu og Interesse for Indsamlingen af danske trykte Sager er det, at Bibliotheket i den danske skjønnede Litteratur, uagtet endeel nyere Anskaffelser, har ikke ubetydelige Huller, navnlig med Hensyn til de første og originale Udgaver. Endeel er vel ogsaa forkommet; saaledes er, imedens Bibliotheksalen (indtil 1833) eengang om Ugen var Gjennemgang for Alle, der besøgte Museet for nordiske Oldsager, der dengang var i Enden af Salen over Kirkens Chor, Udskilligt forsvundet *). Ved Forordningen af 20de Januar 1832 blev Afleveringen atter paalagt Bogtrykkerne og Reglerne derfor noiere bestemte. Noget Møie har det vistnok ogsaa siden, især i de første Aar, uagtet de betydeligere og bedre Bogtrykkes gode Billie, formedelt enkeltes Brangvillie og Uorden kostet den nuværende Bibliothekar (der tiltraadte sit Embede ved Begyndelsen af 1833) at bringe og holde denne Aflevering i en regelmæssig Gang. At undertiden et mindre vigtigt Skrift kan oversees af en Bogtrykker eller et mangelfuldt Exemplar blive afleveret uden at det strax bemærkes, er naturligt; stundom kan Berigtigelsen af en saadan først lidet efter opdaget Mangel medføre saamegen Vidsløstighed, naar f. Ex. Officinet imidlertid er nedlagt eller har skiftet Eier eller Dplaget er udsolgt, eller ogsaa formedelt Vedkommendes ringe gode Billie, at Bibliothekaren ved Gjenstandens ofte store Ubetydelighed og ved Mængden af vigtigere Sager trættes i at forfølge Anliggendet. Det er overhovedet negtelligt, at den Begunstigelse og Fordeel, der for Bibliotheket ligger i Berettigelsen til Frieremplarer, er forbundet med en ikke ringe Byrde og Uleilighed.

*) Et besynderligt og nu uforklarligt Forhold finder Sted med et ikke ganske ringe Antal danske, ikke blot skjønnelitterære, Bøger og Pjeecer, der i nogle Aar imellem 1820 og 1830 med Underbibliothekar, Professor D. D. Blochs Haand ere indførte i den alphabetiske Catalog, men for største Delen ikke optagne i Realcatalogen, af hvilke de fleste savnes (eller indtil en fornyet Anskaffelse savnedes) i Bibliotheket. Det er for en stor Deel (helsigvis) Skrifter, der ikke kunde løkke Noget til at forgrube sig derpaa.

Bibliothekets Cataloger opfyldes med Navnene paa en Mængde i høi Grad ubetydelige Producter, oversatte Leiebibliotheksromaner, Børnebøger o. s. v., lige ned til Grændsen af den laveste Smudslitteratur (thi denne selv søger man at holde udenfor Catalogerne), eller dog med Sager, der for et Universitetsbibliothek ere aldeles uden Værd og Vigtighed, og, hvad der er værre, Indsamlingen, Ordningen og Catalogiseringen af denne Masse medtager en ganske uforholdsmæssig Deel af Personalets Tid. Besværligheden herved er i de sidste Aar tiltaget meget betydeligt, dels ved den vorende Mængde af Smaa skrifter, dels ved den mere og mere udbredte Skik at udgive Bøger i smaa Hifter og Leveringer, hvilke endda stundom trykkes hos forskjellige Bogtrykkere. Heller ikke tør man ganske overse, at selv ved den største Sparommelighed, der ingenlunde er Bibliothekets Udseende gunstig, koster dog Indbindingen af denne hele Masse altid ikke saa ganske lidet. Endelig er det ved et indskrænket Locale ingenlunde en ringe Betænkelse, at denne Bestanddeel af Bibliothekets Tilvært optager en temmelig betydelig Plads; man behøver blot at tænke paa samtlige danske Aviser. Universitetsbibliotheket, til hvis Opgave det i og for sig ikke hører at danne et fuldstændigt Magazin af den danske Presses Frembringelser, vilde uden tvivl med Hensyn til sit egentlige Formaal være bedre tjent med et Udvalg, der rigtignok for en Sikkerheds Skyld maatte rykke Grændsen for det Usikkelige og Brugbare temmelig langt frem; men desto værre lader et saadant Udvalg sig ikke gjøre uden at indkræve Alt, og hvad der saaledes er indkrævet som Afgift, synes det dog usømmeligt at tilintetgjøre, bortkaste eller sælge til Maculatur.

Med for Diebliffet 33 udenlandske Universiteter eller lignende Læreanstalter (i Norge, Sverrig, Tydskland, Holland, Schweiz, Frankrig (Straßburg), Rusland, Grækenland og Kristaden Krakau) staaer vort Universitet i Udveksling af academiske Skrifter, hvilke afgives til Universitetsbibliotheket og der ordnede opbevares udenfor Bibliothekets øvrige Bogmasse. Forbindelsen er med de fleste Universiteter begyndt imellem 1822 og 1825, med nogle senere; enkelte ere ophørte eller udtraadte af Forbindelsen. Ogsaa her gjælder den Bemærkning, at Massen, især af medicinsk-chirurgiske Disputatter, der, som bekjendt, i Tydskland ere overordentlig talrige og i Almindelighed aldeles ubetydelige, og det ved dennes Ordning (i aarlige alphabetiske Rækker for hvert Facultet, Medicin og Chirurgie adskilt, ved hvert Universitet), ved Optegnelsen og Indsætningen foraaarsagede Arbejde staaer i et stort Misforhold til den indre Vigtighed og den Brug, som Læsere eller Læanere gjøre deraf.

Et stadigt og betydeligt Tillæg til Bibliothekets øvrige Tilvært opstaaer i de senere Aar derved, at det kongelige danske Videnskabernes Selskab i Almindelighed afgiver til Universitetsbibliotheket de til Selskabet fra Udlandet kommende Skrifter (de botaniske til botanisk Have). Med ikke saa kostbare og vigtige Rækker af fremmede Academiers og Selskabers Skrifter og adskillige værdifulde enkelte Afhandlinger følge rigtignok nogle af de ubetydelige, undertiden forfærdte, Producter, som visse Forfattere ivrigt sende omkring til Foræring. Heller ikke kunne de undertiden ved et eller andet Tilfælde opstaaende Mangler i en Række let afhjælpes*).

*) Endnu kan bemærkes, at det kongelige Hofarkiv pleier at stjenke Bibliotheket et Exemplar af de deraf udgivne nye Rorter.

Anvendelsen af Bibliothekets Midler til Bogindkjøb maa naturligviis, næst de for de enkelte Legater fastsatte Regler, skee med strengt Hensyn til Bibliothekets nærmeste Bestemmelse som Universitetsbibliothek, saa at Fag, der ligge udenfor Universitetsstudiernes Kreds, ligesom og for største Delen den lettere, Tidens Bevægelser hurtigt følgende, Leilighedsliteratur udelukkes. Ogsaa de enkelte moderne Hovedfolks skjønne Litteratur kan kun finde en sparsom Repræsentation ved saadanne Forfatteres Værker, der have opnaaet en anerkjendt og i længere Tid hævdet Gyldighed som Classikere. At den tydske Videnskab afgiver den overveiende Bestanddeel af det Indkjøbte, undtagen i Naturhistorie og Mathematik, er en ligesaa ligefrem Følge af Forholdene, som det er en oekonomisk Nødvendighed, at franske og især engelske Værker for en stor Deel maae anskaffes i tydske Oversættelser. Hensynet til de Studerendes Læse medfører Anskaffelsen af endel Lærebøger, Haandbøger, Commentarer (især over Bibelen), der vilde udelukkes, hvis et reent videnskabeligt Princip kunde gjøres gjeldende, og som, i saa Aar ilde medtagne ved hyppigt Skid, just ikke heller foregåe Bibliothekets ydre Elegants. Den naturhistoriske Afdeling er hidtil behandlet som særskilt (Moltkisk) Bibliothek, saa at Intet videre dertil er kjøbt end for de Moltkiske Legatrenter, 400 Rbd. aarlig; dog er Indbindingen betalt af den almindelige Fond; foretages Bibliothekets hele Indtægt, maa nødvendigviis Noget af den almindelige Indtægt foies til Legatets Renter for ikke at lade dette kostbare Fag faae for store Huller. Forresten vilde det med Hensyn til Anskaffelsen af større og kostbarere Værker være ønskeligt, om en nærmere Forbindelse og Meddelelse fandt Sted imellem det store kongelige og Universitetsbibliothekets, maaskee ogsaa det classenske Bibliotheks Bestyrere; men endnu bedre var det, om disse Instituter stode under samme overordnede Auctoritet, uden hvilket hiint ikke let vilde blive stadig Vedtægt.

Bibliothekets i det Hele gode, Skjøndt ingenlunde i alle Enkeltheder paalidelige, alphabetiske Catalog er skrevet i Nyrups Tid, ved Aar 1815 og følgende Aar, idet en ældre af Elert lagdes til Grund. Den scientificke Orden og Realcatalogen hidrøre fra Nyrup, uden at det dog noie kan angives, hvad han foresandt, og man maatte være meget utaknemmelig for at miskjende denne Mands store Skid ogsaa ved dette Arbeide; men det er noksom bekjendt, at Nyrup ingenlunde var et skarpt Inddelende og ordnende Hoved, hvorfor ogsaa Catalog og Opstilling lider af flere og større Svagheder end dem, der ere uadskillelige fra en systematisk Bibliotheksorden. Ogsaa er Arbeidet ufuldendt, idet enkelte Dele (danske theologiske Skrifter og hele Litteraturhistorien) ikke ere catalogiserede, men dog stillede i en saadan Orden, at Personalet temmelig let finder ogsaa ældre og sjældnere Sager. (Over Litteraturhistorien har dog Rask begyndt en Catalog). Men den uheldigste Omstændighed er, at Nyrups Catalog blot er en Art Klade, skreven uden Mellemrum og af ham selv paa det Stærkeste opfyldt med Til sætninger imellem Linjerne og i Margen, ofte paa en saa uordentlig Maade, at den ingenlunde tydeligt viser Bøgerens Orden og Følge paa Reolerne. (Catalogen over *Libri Orientales*, *Græci*, *Latini*, samt over *Critici*, *Antiquitates*, *Lingvæ Recentiores*, er skrevet af Rask, over Danmarks Geographie, Statistik og Historie af nuværende Professor, Registratør N. M. Petersen, der en kort Tid var constitueret som anden Underbibliothekar, begge forresten uden Mellemrum for Tilvært. Mangel paa Plads og paa Tid til Rytning har paa ikke saa

Steder sammentrængt Bøgerne saaledes, at en strængt ordnet Opstilling ikke har kunnet vedligeholdes. At det nuværende Personale ikke formaaer ved egen Arbeidskraft at raade Bod paa disse Savn ved Catalogen og Opstillingen, vil nedenfor blive klart. Et Par Afdelinger ere i den nuværende Bibliothekars Tid, ved Extraarbejde, paa ny ordnede og catalogiserede (ved ordnede Sedler), nemlig Medicin, ved hvilken uheldigvis atter forestaaer en total Omveltning, og Physik, Chemie, Deconomie og Technologie. Flyttede, ordnede og opstillede efter den gamle Catalog ere Naturhistorie, der nu staaer, hvor før Museet for nordiske Oldsager var, Mathematik og Orientalia.

Bibliothekets Locale, der ellers, uden at være paa nogen Maade elegant, har det Fortrin at være isoleret og lidet udsat for Jidsvaade, med hvilken Omstændighed isørigt er forbundet en besværlig og for Uordener udsat Opgang, og som i sig selv tillige er frit for al Fugtighed, har derimod adskillige Gange lidt af Vand, der igjennem Tag og Loft har banet sig Vej ned i Bibliotheket og som navnlig i 1842 beskadigede endeel orientalske Bøger. Det har en til Høiden uforholdsmæssig Brede, hvorved Løset i Vinterdage er altfor svagt, især i den midterste Gang, hvor man i de korteste Dage ofte Kl. 2 har Vanskelighed ved at finde Bøgerne, en ikke ringe Ulempe, der vil tiltage med Localets Overfyldning. Allerede nu er nemlig Localet stærkt besat (et Par Steder staae endnu fra ældre Tider, imod al god Orden, dobbelte Rækker i Reolerne), og da ingen Udvidelse er mulig, vil, ved den aarlige Tilvært, især naar en og anden ekstraordinær Forøgelse, som ved Indlemmelsen af det chirurgiske Academies Bibliothek, kommer til, om ikke ret mange Aar et nyt Locale være fornødent, en Ud-sigt, hvorpaa Bibliothekcommissionen ogsaa, ifølge Bibliothekarens Andragende, har henledet Consistorii Opmærksomhed. Et Bærelse med Døn indrettedes først 1778 ved Bibliotheket, da Abraham Kall var Bibliothekar. Dette tjente indtil 1837 baade til Udlaaningscomptoir og til Læseværrelse, til hvilken sidste Bestemmelse det ved den ibelige stærke Forstyrrelse og den besværlige Trækvind var uskikket, og daglig, ved Udlaanets Tiltagen og flere Læseres Besøg, blev det endnu mere. Der blev derfor 1837 indrettet et eget bekvemt Læseværrelse, hvorved den ene Underbibliothekar har Inspectionen og Forretningerne; dette Læseværrelse har siden været i det Hele meget stærkt besøgt og i høi Grad forøget Arbeidet. Bibliothekets Beliggenhed, dets Forhold til Universitetet, lettere Former (især ved Udlaanet, men hvorfra Banen virker tilbage paa Læseværrelset), især den Hurtighed, hvormed Localet gjør det muligt at tilfredsstille de Læsendes Forlangender, gjøre, at de Læsere, der kunne vente at finde det, de søge, baade paa det store kongelige Bibliothek og Universitetsbibliotheket, langt overveiede søge det sidste. Navnlig gjelder dette om dem, der i Anledning af litterære Foretagender i længere Tid dagligen søge enkelte Notiser i et stort Antal Bøger. Saaere megen Tid anvendes til at give Veiledning og Anvisning til dem, der paa Bibliotheket søge en og anden Notits, ofte i reent borgerlige Diemed, uden ret at vide, i hvilke Bøger den kan findes, Noget, hvorved undertiden Liberalitet og Taalmodighed sættes paa stærke Prøver.

Paa samme Tid, Læsesalen er bleven saa stærkt benyttet, har Bibliothekets Udlaan været i stadigt Tiltagende, saaledes at det nu udgjør vel omtrent 12,000 Bind om Aaret. Naar man nu vil vurdere det med Udlaanet forbundne Arbejde, maa man erindre, at Laanerne expederes strax, at altsaa enhver forlangt Bog, eller dog nogle faa samtidig forlangte, indhentes fra de forskjellige Steder i et stort Locale ved Hjælp

af Bibliothekets videnskabelige Orden, hvorved ofte, foruden foreløbigt Spørgsmaal og Eftersyn i Catalogen, om en lidet bekendt og i lang Tid ikke efterspurgt Bog findes, kan opstaae længere Søgen efter en Bog af tvivlsom Plads i Systemet eller som er sat paa et mindre rigtigt Sted. Naar nu hertil føies, at der meget hyppig forekomme utydelige og ubestemte, undertiden forkeerte Forlangender, at mange Laanere ogsaa her først maae have Dplysning og Anviisning, hvilken Personalet anseer det for Pligt at give især de Studerende, vil det let indsees, at Ublaandet og Bøgernes Indsætning aldeles optage første Underbibliothekars Tid, og at Bibliothekaren ofte har Anledning til personlig at tage Deel i Ublaandet, naar mange Laanere støde sammen eller en enkelt besværlig Søgen foreskalder ved Siden af uafbrudte almindelige Laan. For Ublaandet udfærdigedes et trykt Reglement under 31te December 1833, hvorefter hver ny Laaner faaer et Exemplar. Dets Bestemmelser maae uden tvivl erkendes som liberale og blive det i Praxis endnu mere, baade hvad Antallet af de Bøger, en Laaner kan faae, og den Tid, hvori han kan beholde dem, angaaer. Et Punkt, hvori der ikke sjelden gjøres et ubilligt Krav til Personalets Føielighed, er Forlangende af Laan efter det Klokkeslet (Kl. 1), ved hvilket Ublaandet skal ophøre. Ogsaa besværlig gjøres Ordenen ved den ringe Villie til at efterkomme den almindelige Indkaldelse af alle ublaante Bøger, der finder Sted ved hvert Nytaar. Laan bevilges i Almindelighed Alle, der kunne ansees for paalidelige Laanere, hvorfor ogsaa Bibliotheket benyttes af mange, der hverken staae eller have staaet i Forbindelse med Universitetet. Enkelte Gange have just saadanne Laanere, der dog ved et for Universitetet af Universitetsmidler underholdt Bibliothek slet intet Krav have, været mindst villige til at finde sig i Reglementets Forskrifter. Bestemmelsen om, at Moerkskabslæsning ikke ublaanes, der er aldeles nødvendig, naar ikke Bibliotheket skal benyttes som Leiebibliothek, anvendes saaledes, at den aldeles ikke udelukker fra Benyttelsen af den skjonne Litteratur; stundom gaar Liberaliteten vel endog noget vidt.

For Universitetsbibliotheket bestaaer under Consistorium en egen Commission af fire Medlemmer af Consistorium, et af hvert Facultet, med Bibliothekaren som Secretair. Denne Commission forhandler alle vigtige og overordentlige, Bibliotheket, dets Midler, Benyttelse o. s. v. vedkommende Anliggender og afgiver derom Betænkninger og Indstillinger til Consistorium. Et Par Gange om Aaret forelægger Bibliothekaren Commissionen Forslag til større Anskaffelser og Overførsel over det Anskaffede; forresten ligger det i Boghandelens, især den nuværendes, Natur, at det vilde blive meget besværligt at lade alle enkelte Anskaffelser approbere af Commissionen, hvilket derfor heller ikke skeer, imedens Bibliothekaren derimod oftere indhenter de enkelte Commissionsmedlemmers eller andre Universitetslæreres Mening om Bøger i deres Fag.

Bibliothekets Personale bestaaer af Bibliothekaren og to Underbibliothekarere. Bibliothekaren har for dette Embede i fast Gage 400 Rbd. og Andeel i Renterne af visse Legater (det Thottske, det Brochmand-Mule-Guirense, det Hoppnerse og det Schouffe), tilsammen (omtrent) 235 Rbd., af hvilke dog 15 Rbd. (af det Hoppnerse Legat) ved den nuværende Bibliothekars Afgang bortfalde, samt 20 Rbd. som Godtgjørelse for at besørge de academiske Skrifters Forsendelse, altsaa ialt 655 Rbd. Den første Underbibliothekar har i Gage 328 Rbd., af Legatrenter (det Thottske og Hoppnerse Legat, samt en særegen Huusleiehjelp) omtrent 69 Rbd., samt $\frac{1}{4}$ Rbd. af hvert ved Universitetet

løst Borgerbrev (i de sidste Aar lidet over 30 Rbd. hvert Aar), endelig af den arnæmagnænske Stiftelse for Tilsyn med dens Samling aarlig 20 Rbd., sædvanlig ved et Gratiale foregede til 40 Rbd. Anden Underbibliothekar har i Gage 200 Rbd. samt af det Vedel-Simonsenske Legat aarlig omtrent 41 Rbd. Naar der tages Hensyn til, at Bibliothekaren er en meget beffæstiget Universitetsprofesor, der, uden at tale om den overveiende Interesse, han maa hellige sin Docentvirksomhed og sit specielle Studium, endog hyppig ikke kan undgaae en meget besværlig Collision imellem Forelæsnings timer og Bibliothekstiden, og at der af Underbibliothekarerne ikke, i Forhold til deres Gage, billigviis kan fordres mere end de tre Timers anstrængende og om Vinteren legemlig angribende Arbeide, i hvilke Bibliotheket daglig er aabent, hvortil for første Underbibliothekar endda kommer omtrent en Time til at ordne og indføre Beviser for udlaaante Bøger og for Begge Udførelsen af enkelte saadanne Hverv, som Kjøb ved Bog-auctioner o. s. v., vil det indsees, at Personalet har tilstrækkeligt at gjøre med at besfride de ordinære Forretninger, der i Forhold til Bibliothekets egentlige Omfang og i Forhold til den aarlig paa dets Tilvæxt anvendte Sum ere meget betydelige. To Aarsager hertil ere ovenfor omtalte, nemlig deels Arbeidet ved de danske trykte Sager og ved de fremmede academiske Skrifter, deels den stærke Benyttelse. Ogsaa Bibliothekarens Stilling til en ham foresat Commission kan, selv ved den største Velvillie og Tiltro og ved den humaneste Eftergivelse af strænge Forretningsformer, dog ikke andet end undertiden medføre en noget vidtløftigere Forhandlingsmaade. Men hvad der især føles som besværligt, er at Ingen af Bibliothekets Personale kan hengive sig til noget sammenhængende Arbeide uden at forstyrres ofte og meget af Ublaans og Læsesalens Urd og Adspredelse. Ublaant besørges, som ovenfor angivet, af første Underbibliothekar; men Bibliothekaren skal ikke alene, i det Ringeste saalænge der maa arbeides i et opvarmet Værelse, udføre sit Arbeide (Correspondents, Bestillinger, Udvælg af Bøger og Bogføring herover, Indkrævning, Ordning af modtagne Sager til Indbinding o. s. v.) i det Værelse, hvor flere Laanere paa eengang gjøre deres Forlangender, modtage Anviisning og Besked og ofte henvende Forespørgsler og Andragender til ham selv; men ofte maa han ogsaa aldeles forlade sit Arbeide for at deeltage i Ublaant, naar ellers Standsning og Ophold vilde indtræde. Den anden Underbibliothekar, hvem, under Bibliothekarens Anviisning, Catalogarbeidet og nye Bøgers Indsætning paaligger, kaldes hvert Dieblit bort fra dette Arbeide for at hente Bøger til Læsende og give Oplysninger. At det under saadanne Omstændigheder er høist vanskeligt uden ekstraordinære Kræfter, der sædvanlig ere uovede og trænge til megen Veiledning, at tilendebringe noget større og omfattende Bibliothekararbeide, er indlysende; Meget, som paabegyndes, maa opgives eller dog i lange Mellemrum afbrydes. Heller ikke bliver der ret Tid og Ro til den fleersidige Opmærksomhed paa Litteraturfrembringelserne og paa sig frembydende Leiligheder til Erhverv af Bøger, som stadig skulde anvendes.

Til Bibliothekarens Embedsforretninger hørte i ældre Dage Forelæsninger paa Bibliotheket, hvori skulde gives Anviisning „til Kundskab om gode Bøger og deres Brug.“ Saadanne anmeldtes endnu af A. Kall stadig i Lectionscatalogen, men med en staaende Formular, der just ikke giver Forvisning om, at de kom istand. Nyrup indbød 1816 til saadanne Forelæsninger, hvori han vilde commentere over Bartholins Disser-

tationer de libris legendis (1676) og Andersens de criteriis boni libri (1740—1744); ogsaa har Myrup een eller et Par Gange tilbudt Veiledning til Kundskab om Bibliothekets theologiske Bøger, hvilken Forelæsning, hvis den er holdt, efter Myrups, s. Ex. i Kiøbenhavns Beskrivelse yttrede, Synsmaade af Theologien og just ikke altfor sikker Taft og Klogskab let kan være bleven meget besynderlig. Den nuværende Bibliothekar har troet at turde og maatte betragte hele denne Art af Forelæsninger som fuldkommen antiqueret. Den almindelige Litteraturhistorie har sin egen Docent ved Universitetet.
